

Latin C, valgfag

Supplerende materiale til vejledning til læreplanen

Catul & Ovid – køn og kærlighed

Dette forløb er tænkt som det første forløb med originaltekst efter den indledende begynderfase med tilrettelagt tekst. Forløbet omfatter ca. 20 lektioner à 60 minutter og eleverne arbejder med statarisk og cursorisk læsning af digte af Catul og Ovid samt læsning af tekst i oversættelse. For at give eleverne en bredere indsigt i emnet læses der også sekundærlitteratur om de to forfattere og om kønsmoral i Romerriget. Forløbet dækker således læreplanens krav om læsning af både kernestof og supplerende stof.

Indholdsfortegnelse

Catul & Ovid – køn og kærlighed	2
Første forløb efter begynderfasen	2
Forløbsoversigt.....	2

Catul & Ovid – køn og kærlighed

Første forløb efter begynderfasen

Dette forløb er tænkt som det første forløb med originaltekst efter den indledende begynderfase. Begynderfasen med tilrettelagt tekst kunne fx tage udgangspunkt i Susanne Høegs *Begynderstykker* (Modtryk 2002), hvorefter man fortsætter med Susanne Høeg og Søren Hindsholms *Catul* (Modtryk 2002) og til sidst Susanne Høegs *Ovid* (Modtryk 2002). Hvis man vælger en anden grundbog til begynderfasen, skal man være opmærksom på den grammatiske progression. Høegs *Begynderstykker* introducerer til helsætningsanalyse og den grundlæggende kasuslære, som så forudsættes kendt, hvis man anvender *Catul*, hvor især verbalsystemet udfoldes.

Eleverne bliver i dette forløb blandt andet klædt på til eksamensformen i Latin C, hvor de også skal kunne behandle ukendt, antik perspektiverende tekst. Forløbet afrundes således med en individuel podcast, hvor eleverne får lejlighed til at træne de discipliner, de skal kunne til eksamen.

Omfang af originaltekst:

Catul: ca. 3 sider, hvis man læser tekstudvalget i Susanne Høegs *Catul* (digtene 87, 51, 70, 58, 13, 5, 32, 109, 72 & 8). Af disse digte kunne man vælge at læse Lesbia-digtene (87, 51, 58, 5, 72 & 8) statarisk og de øvrige kursorisk, men det beror selvfølgelig på, hvor mange eksamenstekster, man har brug for.

Ovid: ca. 3 sider, hvor man fx læser Ovids *Amores* I,9 efter Susanne Høegs *Ovid* og *Amores* I,5 efter Bent Christensen og Chr. Gorm Tortzens *Florilegium* (Gyldendal 2003). *Amores* I,9 læses statarisk og *Amores* I,5 læses kursorisk. Man kan vælge at bytte om på dem og så læse *Amores* I, 5 statarisk, men så skal man være opmærksom på den grammatiske progression, idet især perfektumssystemet skal introduceres og også absolut ablativ.

Omfang af øvrig tekst:

Paralleloversættelser i forbindelse med arbejdet med originaltekst: fx O.S. Dues oversættelser af de to Ovid-digte i *Eskapader* (Gyldendal 2005) og Ole Thomsens oversættelser af Catul i *Veje til Rom* (Aarhus Universitetsforlag 2009) suppleret med Otto Gelsteds oversættelser i *Catul – digte* (Hans Reitzel 1997).

Øvrig tekst i oversættelse: Thomas Campions version af Catul 5, ”My Sweetest Lesbia” (1601) (1 side) og Cornelius Nepos’ forord til *Berømte generalers liv og levned* (<http://www.tertullian.org/fathers/nepos.htm#preface>) (0,5 side), digte (13-18) af Sulpicia i Harald Voetmanns *Sulpicia – En romersk digter* (Gyldendal 2016) (2 sider), Sapphos digt 31 i Holger Friis Johansens oversættelse i *Fri mands tale* (Centrum 1997) (0,5 side).

Sekundærlitteratur: Allan A. Lunds *I Seng med romerne – køn og sex i det antikke Rom* (Museum Tusulanum 2006) kapitel 5 ”Hor og utroskab” (10 sider) og indledninger om de to forfattere i Susanne Høegs *Catul* og *Ovid* (6 sider).

Forløbsoversigt

Oversigten omfatter alle 20 lektioner i oversigtsform og nogle moduler beskrives detaljeret.

Lektion 1 – introduktion til køn og moral i det antikke Rom:

Eleverne har hjemme læst kapitel 5 af Allan A. Lunds *I Seng med romerne – køn og sex i det antikke Rom*. Eleverne er blevet bedt om at skrive deres egen korte definition af de latinske værdibegreber, der nævnes i kapitlet (*pudicitia, infamia & univira*). I modulet sættes eleverne først til at diskutere i grupper, hvordan synet var på en mands og kvindes kønsmoral i Rom med udgangspunkt i lektien og i de værdibegreber, de har skrevet korte definitioner på. Herefter bliver grupperne bedt om kort at referere deres diskussion for klassen. Efter den korte runde, bliver grupperne bedt om at diskutere, om vi overhovedet har en kønsmoral i dag i Danmark. Spørgsmålet diskuteres så i plenum og herefter læser klassen så Cornelius Nepos' forord til *Berømte generalers liv og levned*. Denne korte tekst handler om, hvordan man bør beskrive og bedømme andre kulturer (her den romerske overfor den græske). Til sidst i modulet introducerer læreren til forfatteren Catul.

Bemærkninger: Latin C er ikke kun et tekstlæsnings- og grammatikfag, men også et kulturfag. Til eksamen forventes det, at eksaminanden har en vis indsigt i den forfatter og det emne, som eksamensteksten omhandler. Derfor er det i dette tilfælde nødvendigt at give eleverne en introduktion til romersk kønsmoral, for den moral, de møder i digtene af Catul og Ovid, er ikke den "normale" – tværtimod. Eleverne skal vide, hvor provokerende og moderne de to forfatters digte i virkeligheden blev opfattet dengang. Her er den lille tekst af Cornelius Nepos meget nyttig, for her bliver det tydeligt for eleverne, at romerne på nogle punkter var ret bonerte, mens de på andre punkter var frisindede. Men i 2. lektion skal der så læses latin.

Lektion 2 – Catul 87 (statarisk) & instrumental ablativ:

Eleverne har hjemme læst Susanne Høegs korte introduktion til Catul som supplement til lærerens introduktion om forfatteren i slutningen af 1. lektion og i begyndelsen af lektionen repeteres kort, hvem Catul var mv. Læreren introducerer til det grammatiske fænomen instrumental ablativ og eleverne laver små oversættelsesøvelser med netop det fokus. Små oversættelsesøvelser tjener også det formål at indøve den mest almindelige formlære, så det kan man med fordel gøre i næsten hver eneste lektion – også i begynderfasen. Så sættes eleverne til at analysere digt 87 grammatisk (man kan med fordel inddele klassen i to dele, så den ene del har ansvaret for de to første verslinjer og den anden del har ansvaret for de to sidste verslinjer – de har fået en paralleloversættelse at støtte sig til). Så gennemgås analysen på klassen.

Lektion 3 – Catul 87, 51 (statarisk) & nominativ/akkusativ i pluralis

Eleverne har hjemme lavet deres egen oversættelse (*versio*) af digt 87 baseret på den grammatiske analyse fra sidste modul. Deres oversættelser gennemgås på klassen og man bliver enig om den bedste løsning. Herefter analyseres digtets indholdsside med vægt på de nøglebegreber, der er i teksten (*fides* og *foedus*), og Catuls kærlighedsopfattelse diskuteres. Læreren introducerer herefter til nominativ/akkusativ pluralis. Nu deles klassen i fire dele, som hver for ansvaret for at analysere en strofe af digt 51. Igen har de fået en paralleloversættelse at støtte sig til.

Lektion 4 – Catul 51

Eleverne har færdiggjort deres grammatiske analyser hjemme og nu gennemgås de på klassen strofe for strofe og sammen udarbejdes en oversættelse (*versio*) af hele digtet. Herefter analyseres digtets indholdsside. Eleverne læser også Sapphos digt 31 og ligheder og forskelle diskuteres.

Lektion 5 – Catul 70, 58 & dativ/ablativ i pluralis og genitiv

Eleverne har hjemme øvet sig på formlære (substantivernes 1. og 2. deklination) og nogle elever får lov til at skrive de to bøjninger på tavlen, hvorefter de enkelte kasus repeteres og genitiv introduceres for første gang. Klassen deles derefter i to dele, hvoraf den ene del får ansvaret for digt 70 og den anden del får ansvaret for digt 58. Ellers samme fremgangsmåde som i de foregående lektioner.

Lektion 6 – Catul 70 og 58, kursorisk læsning af digt 13 med fokus på verbalformer (futurum introduceres)

Eleverne får to opgaver (denne gang deles klassen ikke): 1) Indholdsmæssig fortolkning af digt 70, 2) oversættelse og indholdsmæssig fortolkning af digt 58. Begge dele gennemgås herefter. Læreren introducerer futurum og eleverne sættes til at finde samtlige verber i digt 13 og formbestemme og oversætte verberne.

Lektion 7 – kursorisk læsning af digt 13 og statarisk læsning af digt 5 & intro til modus

Elevernes liste over verber i digt 13 gennemgås og herefter læses digtet i oversættelse. Digtet giver et godt indtryk af den urbane og vittige sprogbrug, som Catuls omgangskreds benyttede sig af. Herefter introducerer læreren til modus (både indikativ, konjunktiv og imperativ). Herefter sættes eleverne først til at finde og formbestemme (og oversætte) alle verber i digt 5. Verberne gennemgås herefter på klassen. Klassen deles i to og den ene halvdel analyserer og oversætter vers 1-6 og den anden halvdel gør det samme med vers 7-13.

Lektion 8 – statarisk læsning af digt 5 og læsning af perspektivtekst (Thomas Campions digt)

Digt 5 analyseres grammatisk og der fremstilles en oversættelse (versio) af digtet i fællesskab, hvorefter digtet fortolkes og sammenlignes med Thomas Campions version.

Bemærkning: Det er ikke et læreplanskrav at læse efterantik perspektiveringstekst på C-niveau, men her kan man vise eleverne, hvordan to fag – latin og engelsk – kan spille sammen (jf. læreplanens punkt 3.4.) og dermed give dem et lille stykke receptionshistorie.

Lektion 9 – Kursorisk læsning af Catul 32 og 109 & repetition af verbalformer

I denne lektion læses og fortolkes først de to digte i oversættelse, dernæst danner digtene grundlag for arbejdet med verbalformer.

Lektion 10 – Statarisk læsning af Catul 72 & introduktion til imperfektum og diatese (og agens)

Læreren introducerer til imperfektum og diatese (og agens) og eleverne sættes til at finde alle verber i digt 72 og være særligt opmærksomme på verbernes diatese. Verberne gennemgås så på klassen. Herefter analyseres digtet syntaktisk og eleverne fremstiller deres egen oversættelse (versio). Det kan foregå i par eller i grupper.

Lektion 11 – Statarisk læsning af Catul 72 & introduktion til deponente verber

Elevernes oversættelser af digt 72 gennemgås på klassen og enkelte dele af digtet analyseres syntaktisk. Herefter analyseres digtet indholdsmæssigt med udgangspunkt i digtets struktur (her spiller digtets brug af *tid* en afgørende rolle). Som optakt til læsningen af digt 8 i de følgende moduler introduceres læreren til fænomenet deponente verber.

Lektion 12 – Statarisk læsning af Catul 8 & introduktion til relative og interrogative pronominer

Lektionen indledes med repetition af de sidste modulers fokus på verbalformer. Herefter deles klassen i tre dele og hver del får ansvaret for den grammatiske analyse og oversættelse af en tredjedel af digt 8. Eleverne har fået en paralleloversættelse, så de har et overblik over hele digtet (det kan være en god idé at læse oversættelsen sammen på klassen).

Lektion 13 – Statarisk læsning af Catul 8 og læsning af Sulpicia-digte i oversættelse

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse (version). Herefter analyseres digtet indholdsmæssigt. Til slut læses de fem Sulpicia-digte (det kan man med fordel gøre i fællesskab) med fokus på, hvordan hun beskriver sit forhold til Cerinthus sammenlignet med Catuls forhold til Lesbia.

Bemærkning: Eksamensformen i Latin C omfatter læsning af et stykke ukendt antik ekstemporaltekst i oversættelse (4.2.). Læsningen af Sulpicia-digtene giver mulighed for at træne den disciplin. Derudover fungerer det som en god afrunding på læsningen af Catul-digtene.

Lektion 14 – Introduktion til Ovid, statarisk læsning af *Amores* I,9 & perfektumssystemet

Eleverne har hjemme læst introduktionen til Ovid i Susanne Høegs *Ovid*. Med udgangspunkt i lektionen introduceres eleverne til forfatteren Ovid og til elegien som genre. Herefter introducerer læreren til perfektumssystemet. Klassen deles nu i to halvdele og den ene halvdel får ansvaret for verslinje 1-4 og den anden halvdel for verslinje 5-8.

Lektion 15 – Statarisk læsning af *Amores* I,9 & introduktion til participier

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse (version). Herefter diskuteres Ovids brug af det semantiske skema med ”krig” som omdrejningspunkt. Læreren introducerer til participier og herefter deles klassen i tre dele og får ansvaret for henholdsvis linje 9-12, 13-16 og 17-20 efter vanlig fremgangsmåde.

Lektion 16 - Statarisk læsning af *Amores* I,9 & introduktion til absolut ablativ

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse (version). Læreren introducerer til absolut ablativ og herefter deles klassen i to dele og får ansvaret for henholdsvis linje 21-26 og 27-32 efter vanlig fremgangsmåde.

Lektion 17 - Statarisk læsning af *Amores* I,9 & repetition af verber

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse (version). Mars, Venus og Amor optræder i dette tekststykke, så her er det oplagt at tale om de romerske guder og hvordan Ovid anvender dem her i digtet. Herefter deles klassen i to dele og får ansvaret for henholdsvis linje 33-40 og 41-46 efter vanlig fremgangsmåde.

Lektion 18 - Statarisk læsning af *Amores* I,9 og afsluttende fortolkning af digtet

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse (version). Her skal eleverne introduceres til den trojanske krig (især Achilleus, Briseis, Hector og Andromache) og herefter diskutere, hvad Ovid bruger disse litterære referencer til. Herefter diskuteres digtets budskab.

Lektion 19 - Kursorisk læsning af *Amores* I,5 & introduktion til individuel eksamenspodcast

Eleverne har hjemme læst *Amores* I,5 i oversættelse og eleverne skal nu finde samtlige verbalformer i den latinske tekst og inddele verberne i finitte og infinitte former og oversætte verberne. Herefter gennemgås øvelsen med verber på klassen og digtets indhold diskuteres med fokus på en sammenligning mellem Catuls *persona* og jeg-personen i Ovids *Amores* I,5. Til slut introducerer læreren til arbejdet med den individuelle podcast (eksamenstræning). Opgaven ser ud som følger:

Indtal en audiopodcast (ca. 10-12 minutter), der indeholder følgende:

- A) En *kort* intro om forfatteren Catul
- B) En tekstnær oversættelse (versio) af hele den latinske tekst.
- C) En helsætningsanalyse af verslinje 1-5 (inkl. morfologisk bestemmelse)
- D) En kort fortolkning af hele digt 8
- E) En gennemgang af ektemporalteksten med fokus på den kærlighedsopfattelse, der kommer til udtryk og sammenlign den med Catuls forhold til kærlighed.

Lektion 20 – Individuelt arbejde med audiopodcasten

Læreren hjælper til undervejs. Eksamensspørgsmålet ser sådan ud:

Eksamensspørgsmål

Kære eksaminand,

Til selve eksaminationen må du kun medbringe de notater, du har taget under forberedelsen. Dine notater må ikke indeholde en oversættelse af hele eksamensteksten eller større sammenhængende dele af den.

Kendt tekst – Catul 8, vers 1-8

5 Miser Catulle, desinas ineptire,
 et quod vides perisse perditum ducas.
 fulsere quondam candidi tibi soles,
 cum ventitabas quo puella ducebat
 amata nobis quantum amabitur nulla.
 ibi illa multa cum iocosa fiebant,
 quae tu volebas nec puella nolebat,
 fulsere vere candidi tibi soles

Ukendt tekst – Lukrets *Om verdens natur* 4. bog vers 1058-1083

Titus Lucretius Carus eller blot Lukrets (ca. 95-55 f.v.t.) var forfatter til læredigtet *Om verdens natur*, hvori han formidlede natur- og livsfilosofi – også om kærlighed.

Venus kalder vi denne magt som er ophav til elskov.

Alle husker vi første gang da hun i vort hjerte

indgød en sødmefyldt dråbe – med iskolde kvaler til følge.

Thi er din elskovs genstand end fjern, kommer 'billeder' til dig,

og navnet klinger så sødt, det fortryller bestandig dit øre.

Da er det bedre at bortjage sådanne 'billeder' fra sig,

nægte sin elskov næring, vende sit sind imod andet,

og slynge sin samlede livssaft ind i tilfældige kroppe –

hellere end at beholde den, gemt til den eneste ene,
hvorved man sikrer sig selv at man pines af elskovens kvaler.
Thi når en byld får næring, blir den jo ældre jo værre,
vanviddet vokser dag for dag og din kummer forværres,
dersom du ikke fortrænger de gamle pinsler med nye,
hastigt søger en kur for de nye i hastigt beredskab,
eller kan omsætte hjertets begær til højere drifter.
Venus' fryd kan vi nyde og dog vige udenom elskov;
det gir os netop goder som ingen skygge fordunkler.
Den hvis hjerte er koldt vil føle en renere vellyst
end den forelskede kan. I selve besiddelses-nuet
vakler de elskendes følelser rundt som i ravende vanvid,
usikre om hvad de særlig skal nyde med øjne og hænder.
Hvad de har favnet, klemmer og trykker de voldsomt, så kroppen
lider derved, hugger tænderne ind i de yndige læber,
maser dem med deres grådige kys, - fordi deres vellyst
ikke er ren; af en hemmelig brod blir de hidset til voldsfærd
rettet netop mod det der har vakt deres vanvid til live.

(Oversat af Ellen A. og Erik H. Madsen, 1998)

Bemærkninger: I læreplanen (3.2.) beskrives de typiske arbejdsformer og i dette forløb har der især været fokus på par- og gruppearbejde. Men forløbet leder op til og afsluttes med individuelt arbejde i form af eksamenstræning, hvor alle discipliner trænes. I læreplanen (4.1.) beskrives også, at eleven løbende skal evalueres og en sådan individuel podcast giver læreren god mulighed for dels at vurdere den enkelte elev, men også mulighed for at give individuel feedback.